

14. Фивкова М.Н. Семантико-прагматическая классификация высказываний со значением позитивной самооценки. Дис. ... канд. филол. наук. Кемерово, 2005.
15. Harre R. The Singular Self. L., 1998.

Источники и их сокращения

Braine J. Room at the Top. M., 2005. – Braine
Fleming I. On Her Majesty's Secret Service. L., 2004. – Fleming
Maurier D. Rebecca. M., 2004. – Maurier
Steel D. The Clone and I. New York, 1998. – Steel
Wilson P. Dark Illusion. L., 1992. – Wilson

УДК 81'255.4:811.161.2:811.111

**КАТЕГОРІЯ ПОРІВНЯННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ АКТУАЛЬНОГО
ЧЛЕНУВАННЯ: ПРОЕКЦІЯ НА ДИСКУРСИВНУ
ПРАКТИКУ ПЕРЕКЛАДАЧА**

**Оксана Молчко
(Львів, Україна)**

Статтю присвячено дослідженню порівняння в аспекті теорії актуального членування (АЧ) у бінарному зіставленні. Порівняння як одна з базових категорій мовлення творить вдячне поле для дослідження її в синкретичних взаємозв'язках трьох гілок філософії мови – семантики, синтактики й прагматики, а також з огляду на теоретичні постулати психолінгвістики, когнітивної та комунікативно-прагматичної лінгвістики: врахування АЧ дає змогу по-новому й усебічно схарактеризувати окреслений предмет дослідження.

Ключові слова: порівняння, бінарне зіставлення, актуальне членування.

Статья посвящена изучению сравнения в аспекте теории актуального членения (АЧ) в бинарном сопоставлении. Сравнение как одна из базовых категорий речи представляет собой благодатное поле для ее исследования в синкретических взаимосвязях трех веток философии языка – семантики, синтактики и прагматики, а также с точки зрения теоретических постулатов психолингвистики, когнитивной и коммуникативно-прагматической лингвистики: учет актуального членения даст возможность по-новому и всесторонне описать исследовательский предмет.

Ключевые слова: сравнение, бинарное сопоставление, актуальное членение.

The aim of the research is to study simile within the ASP theory in the binary opposition. Simile, one of the basic speech categories, makes up a fruitful field for research in the syncretic interrelations of three aspect of language philosophy: semantics, syntactics and pragmatics as well as theoretical principles of psycholinguistics, cognitive and pragmatic linguistics; the aspect of the FSP enables the researcher to shed new light onto the problem under analysis.

Keywords: simile, binary opposition, functional sentence perspective.

Актуальність вивчення художнього порівняння як предмета перекладознавства в психолінгвістичному аспекті зумовлена тим, що в межах сучасної поліфункційної прагматично зорієнтованої лінгвістики важливо з'ясувати питання про те, які способи перекладу цієї мовної одиниці найбільш точно відповідають комунікативним намірам мовця, адже перекладач повинен відтворити всі авторські інтенції для досягнення комунікативної мети в процесі міжмовної комунікації.

Наукова рефлексія, як жодна інша практика в сучасній філології, де так багато зроблено в галузі пізнання її головного об'єкта – мовної дійсності, починаючи від констатуючих уявлень і закінчуючи лінгвофілософськими інтерпретаціями, відповідає актуальним вимогам часу – поглибити, а також розширити існуючі знання, передусім за допомогою використання нових методик пізнання і здійснити тим самим складне просування лінгвістики по шляху практичного освоєння таємниць людської мови [1, с.15]. Питання про врахування в процесі перекладу психолінгвістичної теорії актуального членування (АЧ) як дешифровки авторського задуму не було предметом спеціального вивчення, як недослідженим це питання є й щодо перекладацької реалізації категорії порівняння зокрема.

Безумовно, вивчення порівняння має певну традицію: в плані дослідження семантичних особливостей (Ц. Тодоров, Р. Якобсон, А. Федоров, М. Шапіро, І. Шенько, В. Корольков, В. Огольцев та ін.), синтаксису (В. Виноградов, О. Шахматов, О. Пешковский, В. Домбровський, Л. Булаховський, І. Кучеренко, І. Білодід, Б. Кулик, Ю. Жлуктенко, Н. Широкова, Т. Тулина, О. Єсперсен, А. Левина, В. Харченко та ін.), з огляду на проблеми лінгвостилістик ки та структури художнього тексту (Аристотель, О. Потебня, Б. Томашевський, О. Мороховський, І. Арнольд, І. Гальперін, А. Коваль, В. Кухаренко, Є. Черкасова, Ю. Левін, В. Григор'єв, А. Єфремова, С. Мезенін, В. Огольцев, В. Телія, О. Пономарів та ін.), в порівняльно-зіставному аспекті (А. Кунін, Р. Зорівчак, В. Сасіна, І. Вороновська, М. Дудченко, М. Чернюк, Н. Кушина, К. Мізін та ін.), з огляду на використання їх у дискурсивній практиці митців слова (М. Шапіро, В. Горпинич, М. Черемісіна, С. Капралова, Г. Пелих та ін.).

Мета цієї розвідки – дослідити порівняння в аспекті теорії АЧ у бінарному зіставленні. Порівняння як одна з базових категорій мовлення творить вдячне поле для дослідження її в синкретичних взаємозв'язках трьох гілок філософії мови – семантики, синтактики й прагматики, а також з огляду на теоретичні постулати психолінгвістики, когнітивної та комунікативно-прагматичної лінгвістики: врахування чинника АЧ дає змогу по-новому й усебічно схарактеризувати окреслений дослідницький предмет. Порівняння як когнітивний засіб, що ґрунтується на зіставленні різнорідних понять, паралелізмі уявлень, асоціативних зв'язках в аспекті темо-рематичного аналізу, а звідси й комунікативних функцій, є цікавим матеріалом для дослідження насамперед у межах міжмовної комунікації.

Окрім актуальності нової комунікативної парадигми знань, у процесі вивчення художнього порівняння спираємося й на традиційну структурно-семантичну парадигму. Наголосимо, що формально-граматичний аспект моделювання порівняльних конструкцій (ПК) на сьогодні достатньо вивчений.

Загальноприйнятим вважається поділ ПК на дві групи за способом граматичного поєднання елементів (суб'єкта, основи, об'єкта): сполучникові та безсполучникові, де формально-семантичним критерієм є спосіб синтаксичного зв'язку в межах ПК.

Зазначені нижче способи моделювання порівняння не подаються як єдина уніфікована система в мовознавчих та літературознавчих працях і лексикографічних джерелах. У тій чи тій сукупності вони актуалізуються в низці досліджень (О. Волох, І. Гальперін, В. Домбровський, О. Есперсен, А. Коваль, Б. Кулик, І. Кучеренко, О. Мороховський, Б. Томашевський, Т. Туліна, М. Черемісіна, К. Черкасова, М. Шапіро та ін.).

Морфологічний спосіб охоплює способи моделювання порівняння, де об'єкт виражений орудним порівняльним, родовим порівняльним (а також родовим порівняльним із зміненим керуванням, т. зв. метафора-порівняння), прислівниковою структурою з по- / -like, з основою порівняння, вираженою прикметником / прислівником у формах вищого ступеня порівняння, з рикметником / прислівником / дієприслівником / дієсловом зі спільною семою “виявляти подібність” у функції сполучного елемента конструкції. Синтаксичний спосіб моделювання порівняння містить порівняльні звороти – члени простого речення, порівняльні конструкції – підрядні порівняльні речення, порівняння, виражене запереченням та порівняння, засноване на паралелізмі. Дослідження лінійної моделі порівняльного звороту (просте речення) чи структури (складнопідрядне) з основою порівняння в препозиції, середині речення, постпозиції, як і формальна відсутність основи, також ретельно описані в мовознавстві.

Безперечно, елементи ПК, що розміщені в певній лінійній послідовності, не сприймаються реципієнтами відірвано від контексту: ПК (суб'єкт, основа, об'єкт) і як когнітивна, і як мовленнєва категорія залишається складовою ширшого контексту, поза яким (як окремо виділена одиниця) не існує (за виключенням, очевидно, тих ПК, що стали надбанням мови й існують у мовній свідомості адресанта як певна когнітивна заданість).

У цій науковій розвідці спробуємо обґрунтувати тезу про те, що ПК недоцільно досліджувати окремо від її: 1) когнітивного осмислення, 2) вербалізації за допомогою відповідних граматичних форм мови в мовленнєвій ситуації, що актуалізується синтаксичними формами простого чи складного речення, 4) з акцентом на АЧ в межах комунікативно-прагматичного аспекту в бінарному зіставленні.

Центральним постулатом О. Потебні була теза про те, що мова – це діяльність. Описуючи процес утворення речення з огляду на теорію психолінгвістики, учений слушно вважав, що людина сприймає довкілля в образах, а порівняння, асоціації, що виникають в її свідомості, ведуть до утворення речення: „Ми не можемо собі уявити первісного речення по-іншому, ніж як у вигляді очевидного для того, хто говорить, порівняння двох самостійно усталених чуттєвих образів” [13, с.120]. У розумінні О. Потебні в реченні ці образи зливаються в єдність, яка складає значення речення, про що свідчать такий вислів названого дослідника: „(...) з огляду на мову необхідно додати, що таке розкладання чуттєвого образу може здійснюватися лише за допомогою поєднання його з іншою подібною одиницею (...); оскільки воно виражене поєднанням не менше двох слів, можна бачити не лише розкладання одиниці, а й появу певної єдності з деякої подвійності” [13, с.109]. Ця важлива теза вченого підтверджує засадничу ідею теорії АЧ про те, що кожне єдине висловлювання не існує поза АЧ, що розмежує в складі цього висловлювання тему, яка позначає предмет думки і мовлення, та рему, що містить повідомлення про нього: в поєднанні теми і реми, в їхній єдності і полягає акт комунікації [1, с. 57]. Намагаючись збалансувати граматичну форму та комунікативну інтенцію, Г. Пауль наполягає на необхідності виокремлення в реченні, що організовується внаслідок мовленнєвої діяльності, разом із граматичними психологічні підмет і присудок, порівн.: „Кожен член речення, в якій би граматичній формі він не виявлявся, з психологічного погляду може бути або підметом, або присудком” [12, с. 340], однак ще раніше О. Шахматов зауважив, що „прямої відповідності між нашими психологічними уявленнями і частинами мови встановити не можна” [15, с. 36].

Сферою реалізації АЧ є комунікативно-мовленнєвий акт, саме тому АЧ за своєю функційною суттю безпосередньо пов'язане з мовленням, вербальною формою комунікації, причому не зі структурою, а зі змістовою складовою [1, с. 65]. Як зазначає В. Абашина, категоріальна суть АЧ полягає не у співвіднесенні граматичних членів речення з компонентами його структури, яким властива різна комунікативна природа; АЧ – це актуалізована в мовленнєвій діяльності стратегія орієнтації в ситуації, що комунікативно позначається, і виокремлення з цієї ситуації майбутніх змістових компонентів висловлювання; тому АЧ – обов'язковий спосіб лінійної організації (...) тієї інформації, що міститься в кожному висловлюванні, яке репрезентується в комунікативному акті [1, с. 68]. Головний принцип цього процесу – розмежувати смислові частини такої інформації в певній ієрархії, оскільки вони відображають у мовленнєвій діяльності різні фази пізнавального процесу, когнітивної обробки позначуваного в комунікативному акті фрагмента дійсності, або, за твердженням М. Макарова, відображають динаміку когнітивних процесів [8, с.144].

Якщо завдання блоку теми відповідає фоновим знанням, які адресант проектує на адресата, то інший блок, рема, експлікує смисловий центр висловлювання, фактично те, заради чого здійснюється кожен комунікативний акт; пізнавальна ж цінність повідомлення, яке отримує форму висловлювання, полягає у *співвіднесенні* в комунікативному акті цих блоків, а не в пошуках реми, як наголошує В. Абашина [1, с. 69]. Ще в 1950-і рр. на цьому наголошував О. Шахматов, порівн.: „Завершена думка містить три психологічні елементи: суб'єкт, предикат і відчуття зв'язку між суб'єктом і предикатом. Суб'єкт і предикат свій внутрішній зміст черпають у реальних переживаннях мовця, даних його досвіду; відчуття зв'язку, природи, характер цього відчуття має своїм джерелом лише волю

мовця, його емоційні спонукання”; при цьому вчений додав, що „природа зазначеного відчуття пізнається за допомогою аналізу словесної форми речення” [15, с. 98]. Серед мовних засобів вираження такого зв’язку науковець указує на „особливий порядок слів” та інтонацію. Під час розгляду процесу породження мовлення, породження трактують як народження й конструювання нового на основі синтезу старого [7, с.102]. О. Кубрякова наголошує: „Прагматичні основи діяльності такі, що в ній повинні бути збалансовані можливості поєднувати старий досвід з новим, те, що моделюється, передбачуване, з тим, що не моделюється, непередбачуваним” [7, с.115]. Зазначена дослідниця вважає, що для того, щоб забезпечити моделювання нових смислів, мовна одиниця повинна бути достатньо гнучкою і рухливою, а це найбільш послідовно забезпечує саме чинник урахування АЧ речення [1, с. 71].

З огляду на постулати когнітивної психології головна проблема процесу декодування мовлення – це сегментація об’єктів, що репрезентуються. Оскільки речення, його предикативну структуру вважають “молекулою комунікації” [4], то саме воно „створює можливість у мовній картині світу, у цьому вторинному, людському світі подавати первісний об’єктивний світ у вигляді взаємопов’язаних денотатів, тобто предметів і явищ. Ця якість мови універсальна, оскільки факт відсутності такої якості позбавив би мову можливості виражати структуру логічного мислення, а відповідно, й адекватно відтворювати в комунікації пізнаваний світ” [4, с. 72].

Отже, відповідно, слід виділяти сегментні одиниці, що відображають основні фрагменти повідомлення, яке передається за допомогою цього речення; в акті комунікації мета таких фрагментів – вербально репрезентувати сформовані у свідомості мовця ментальні образи, зокрема предмета повідомлення і того, яка конкретна предикативна

якість йому приписується. Очевидно, названі фрагменти повідомлення чи інформаційні блоки не можуть передаватися граматичними членами речення (підметом, присудком, додатком та іншими), оскільки граматичні категорії не здатні відтворювати структуру судження в процесі мовленнєвого акту. В. Абашина переконує, що для їхньої експлікації на стадії перетворення думки в мовленнєвий акт, який набуває відповідної мовленнєвої аранжировки, саме й слугує АЧ [1, с. 73]. Завдання АЧ в кожній конкретній мовленнєвій ситуації – донести до свідомості адресата таку інформацію, якою він ще не володів, або ж нове знання. Таку функцію успішно виконує й ПК.

І морфолого-синтаксичні, й лінійні моделі порівняння зумовлені, що очевидно, певними комунікативними інтенціями автора. Уважаємо, що доцільно співвіднести теоретичні положення структурного синтаксису з психолінгвістичною теорією АЧ. З огляду на сказане вихідним у нашій дослідній концепції вважаємо таке твердження: якщо формальне членування (ФЧ) розкладає речення на його граматичні елементи, то АЧ з'ясовує спосіб включення речення в предметний контекст, на базі якого воно виникає; якщо основними елементами АЧ є граматичний суб'єкт і граматичний предикат, то основні елементи АЧ – це вихідна точка, або основа, – те, що є відомим, і ядро – те, що повідомляється про вихідну точку висловлювання [9, с. 239]. В. Матезіус уважав, що вихідна точка не завжди є темою висловлювання. На цьому ж акцентує увагу й Н. Арутюнова, порівн.: „Цей незбіг порушується не тільки тому, що усталені граматичні форми й формули “негнучкі”, і мова вимушена розвивати еластичніші механізми, щоб компенсувати неподатливість граматики, а й тому, що існують змістові розбіжності між категоріями логіки і категоріями комунікації” [2, с. 5].

От і в порівнянні організація висловлювання за стилістично нейтральним варіантом (тема → рема) здійснюється типово; порушити цю типовість може лише спеціальний намір адресанта, де він висловлює відповідне емоційне ставлення до ситуації, тобто актуалізація власне прагматичного компонента; виключно адресант буде висловлювання за експресивним варіантом, тобто з ремою в препозиції, адже такий варіант – одна з форм вияву людського чинника в мові [14, с. 279] як основної тези антропоцентризму.

Основними складовими прагматичного компонента вважаються просодія, інтонація, порядок слів [11, с. 224], тобто порядок розміщення смислових блоків інформації. На думку В. Абашиної, всі структурні утворення, що існують в межах граматики, є певними когнітивними структурами, оскільки мета кожного з цих утворень – відобразити специфічний погляд (розуміння, тлумачення) дійсності [1, с. 93].

Оскільки лінійна формально-синтаксична модель ПК достатньо різноманітна, адресант має у своєму потенціалі відповідно й достатньо формальних засобів, щоб вербалізувати власну когнітивну модель сприйняття фрагменту картини світу. Часто таким виявляється ПК не в простому, а в складному реченні (складносурядному чи складнопідрядному), оскільки саме в когнітивному потенціалі складного речення закладена здатність вербалізувати виявленні в процесі мислення порівняльні відношення між предметами, подіями чи явищами. На думку О. Кубрякової, „обираючи ту чи ту синтаксичну структуру, мовець саме так обирає русло потоку мовлення. Вибір такої конструкції – це вже змістовний крок у розчленуванні ситуації, яку він описує, репрезентація свого ставлення до подій та їх учасників, визначення їхніх ролей і т. д. – він приймає певне рішення щодо способу подання інформації” [7, с.103].

Яке прагматичне завдання ставить перед собою мовець, використовуючи у своєму мовленні ту чи ту модель ПК? Неправильно було би вважати, що в художньому дискурсі для вербального оформлення ситуацій письменники обирають певну модель ПК несвідомо, оскільки одним із категоріальних ознак писемного мовлення однозначно визнають його підготовленість – як внутрішню, так і зовнішню [1, с.119].

Т. ван Дейк зазначає, що проблема вибору певного типу речення – складносурядного, складнопідрядного чи кількох – для вираження певної інформації системно ще не вивчалася [3, с. 259]. Те ж саме можна сказати і про ПК. На думку Т. ван Дейка, пояснення слід шукати на рівні прагматики, зокрема необхідно враховувати зв'язки „між темою, фокусом і ремою, відображення послідовності мовленнєвих актів у реченні чи послідовності речень, з одного боку, і в судженні чи послідовності суджень – з іншого” [3, с. 260]. Тому абсолютно поділяємо погляд В. Абашиної стосовно того, що принциповим і вирішальним на користь того чи того вибору є інтенціональне налаштування мовця, зумовлене його прагматичним поглядом. Така взаємодія дає мовцеві змогу повідомити про події, денотативні ситуації загалом, не акцентуючи увагу на подробицях, що окреслюють ці події: принципово важливим для мовця видається цілісне подання фрагмента об'єктивної дійсності: зазвичай мовець обирає складне речення, в якому найбільш послідовно можна репрезентувати хід подій чи показати зв'язки між ними.

Якщо ж увага мовця скерована на інформацію стосовно окремих частин (аспектів) певних подій, і він має намір донести цю ментальну зосередженість своєї уваги до свого комунікативного партнера, то в такому разі він, як правило, використовує просте чи кілька простих речень. У цьому, на думку вчених, яку ми підтримуємо, виявляються глибинні

відмінності когнітивних значень складного речення і простого (чи послідовності простих) [1, с. 120].

Оформлені людиною ментальні структури знання про світ вербалізуються по-різному, а це пояснює той факт, що „одну й ту ж ситуацію можна – залежно від знання і реальних інтенцій мовця – описати за допомогою різних мовних засобів” [6, с. 74]. Очевидно, визначальним виявляється те, як побачив ситуацію мовець і як він її осмислює спочатку ментально, а потім вербально. Розмежовуючи ментальні уявлення, адресант вдається до використання різних за своєю ілюкативною метою мовленнєвих структур, зокрема синтаксичних.

Стосовно ПК, ідеться про низку моделей ПК, де ПК стає вербалізованим ментальним уявленням в межах простого речення (...*і звідти обізвались до нього* (вівці – О. М.), *як з-під води, тужливим дзвоном своїх дзвінків* [5, т. 3, с. 18]; *I felt sure that Mrs. Nichols, inexorable like fate and remorseless as conscience, would presently rejoin him* [17, с. 171], складнопідрядного з детермінантним порівняльним (*Він хтів принаймні словом полегшить свою душу, як хмара чує потребу вилить свою вагу, і говорив* [5, т. 3, с. 80]; *Into his eyes leaped a wistfulness and a yearning as promptly as the yearning leaps into the eyes of a starving man at the sight of food* [16, с. 19], чи складнопідрядного з прислівним порівняльно-об’єктним при компаративним (*А тут тихо та сумно, як у болоті; сонно, німо, як серед мертвого царства; а дома – гірше, ніж у пеклі* [10, т. 2, с. 350]; *Why? The average review is more nauseating than cod-liver oil* [16, с. 276]).

Досліджуючи складне речення в російській мові в аспекті АЧ, В. Абашина довела, що наявність у детермінантних реченнях релятивної логічної пропозиції, вербалізованої семантичними підрядними сполучниками, передбачає, що комунікативне напруження, тобто АЧ, повинно здійснитися репрезентацією в темі розгорнутої

обставинної характеристики (підрядна частина), а в ремі – денотативної ситуації [1, с. 210]. І навпаки, можливості прикомпаративних речень обмежені лише єдиним типом АЧ: темою в таких висловлюваннях стає іменна група і предикативний комплекс головної частини, ремою – компаратив головної частини і підрядна частина, така комунікативна налаштованість оформлює препозицію головної частини і постпозицію підрядної, причому єдино можливою. Таке розміщення частин відповідає його комунікативній налаштованості, оскільки його головна ознака – призначення для оформлення повідомлення деякою мірою строго типізованого погляду на дійсність: в полі зору мовця виявляється подія, головною характеристикою якої є констатація її порівняння з іншою, що виникає асоціативно. Отже, смисловий комплекс підрядної частини – це конкретизатор узагальненої і вкрай невизначеної інформації, тобто такої, що потребує уточнення, зокрема й через порівняння, що в кожній ситуації є важливим для мовця [1, с. 249].

Зіставлення функціонуючих порівнянь української та англійської лінгвокультури дасть можливість з'ясувати й національно-культурну специфіку моделювання порівняння як мисленнєвої категорії, специфіку його вербалізації у вигляді відповідної синтаксичної структури з огляду на АЧ та трансформацію через засоби цільової мови в процесі міжмовної комунікації, адже порівняння – це своєрідна гра подібностей і відмінностей, мотивована психолінгвістичною спроможністю мовної особистості (МО), оскільки у процесі перекладу до репрезентації відповідної мовної одиниці залучається й лінгвокреативна спроможність представника іншої лінгвокультури, іншого типу МО зі своїм світобаченням, світосприйняттям і світорозумінням. МО сприймає дійсність креативно, а процес порівнювання образів, що виникли в її свідомості,

призводить до вербалізації судження й вербалізації цих відповідних асоціативно поєднаних образів, що регулюється психолінгвістичною діяльністю МО з опертям на чинник АЧ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абашина В. Н. Вопросы коммуникативно-прагматического описания сложного предложения в русском языке: аспект актуального членения/В. Н. Абашина. – Львов: Издательский центр ЛНУ им. И. Франко, 2006. – 344 с.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека/Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 895 с.
3. Дейк ван Т. А. Вопросы прагматики текста/Т. А. ван Дейк//Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистика текста. – Вып. VIII. – М. : Прогресс, 1978. – С. 259–336.
4. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке/Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 108 с.
5. Коцюбинський М. Зібрання творів: у 7 т./М. Коцюбинський. – К. : Наук. думка, 1973–1975.
6. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов/Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина.– М. : Изд-во Москов.ут-та, 1996. – 245 с.
7. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности/Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1986. –157 с.
8. Макаров М. Л. Основы теории дискурса/М. Л. Макаров.– М. : ИТДГК Гнозис, 2003. – 280 с.
9. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения/ В. Матезиус //Пражский лингвистический кружок: сб. статей. – М. : Прогресс, 1967. – С. 239–245.
10. Мирний Панас. Зібрання творів: у 7 т./Панас Мирний. – К. : Наук. думка, 1969.
11. Падучева Е. В. Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива / Е. В. Падучева. – М. : Школа, “Языки русской культуры”, 1996. – 464 с.
12. Пауль Г. Принципы истории языка / Г. Пауль. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1960.– 339 с.
13. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня. – К. : СИНТО, 1993. – 192 с.
14. Чумак Л. О. О новых подходах в интерпретации синтаксических единиц: предложение в аспекте лингвокультурологии/

- Л. О. Чумак//Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна. Вип. 28. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – С. 276–281.
15. Шахматов А. А. Учение о частях речи / А. А. Шахматов// Из трудов А. А. Шахматова по современному русскому языку. – М. : Учпедгиз, 1952. – С. 29–241.
16. London J. Martin Eden / Jack London. – М. : Dnipropubl., 1960. – 377 p.
17. Maughm S. The Moon and Sixpence/S. Maughm. – М. : 1972. – 239 p.

УДК 811.161.2

**ЗНАКОВІ КОНЦЕПТИ-ОБРАЗИ ДЛЯ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ЛЮДИНА
В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ М.СТЕЛЬМАХА
У ТРАКТУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ**

**Анна Пікалова
(Харків, Україна)**

Статтю присвячено аналізу наукових статей, в яких вивчається творчість М.Стельмаха. Звернено увагу на думки науковців щодо базових концептів-образів поетичних текстів М.Стельмаха, які репрезентують концепт ЛЮДИНА.

Ключові слова: *концепт ЛЮДИНА, концепт-образ, ідіостиль, наукові статті, поетичні тексти.*

Статья посвящена анализу научных статей, в которых изучается творчество М.Стельмаха. В статье обращается внимание на мнения ученых относительно базовых концептов-образов поэтических текстов М.Стельмаха, которые представляют концепт ЧЕЛОВЕК.

Ключевые слова: *концепт ЧЕЛОВЕК, концепт-образ, идиостиль, научные статьи, поэтические тексты.*